COMMENTARIVS.

Trochisci colocynthidos, seu Alhandal, vt loquuntur Arabes, vtiliter iniici possunt in omnes compositiones, quæ *colocynthidem* recipiunt: Eam enim simplicem, aut non castigatam sumere molestum est, præparatam & trochiscorum forma, vel alia concinnatam, vt consuetum, sic tutum. Sic enim præparata medicamentorum aliorum compositiones ingreditur, quorum virtutem acuit; vndevalidius pituitam, aut alios humores crassos, lentos, & viscidos educunt.

Vt autem recte prædicti trochisci fiant, eligenda primum pulpa *colocynthidos* albissima & leuis, quæ non modo forficibus incidenda, sed etiam tenuissime pulueranda: nam crassius trita & intro sumpta dysenteriam sæpe mouet, abrasis intestinis ab illius portiuncula ilei gyris & anfractibus stabulante. In veteri Mesues codice *pulpæ colocynthidis* ʒ.x. tantum ponuntur. Verum locus erroris suspectus est, & pro ʒ.x.℥.x ponendæ, alioquin *olei rosati* quãtitas minuenda, nec non *bdellii*, & aliorum gummi, quorum singulorum ʒ.ij. tantum sufficiunt ad mucaginem, decem vnciis *colocynthidos* semel atque iterum excipiendis destinatam.

Facultates. Trochisci Alhandal potenter viscidam pituitam, & succos omnes glutinosos purgant: Proinde multum conferunt colico dolori à pituita vitrea & lenta nato, apoplexiæ, vertigini, epilepsiæ, asthmati, morbis frigidis, & arthriticis, qui vix medicamentis communibus cedunt.

ADDITIO.

Trochisci de agarico Viennensium.

℞. *agaric. albiss. ℥ ii.*
zinzib. pulueris at. ʒij.
sal. gemm.
mastic. an. ʒij. misceantur omnia simul, fiant trochisci cum infusione zinziberis in vino albo.

De aliis trochiscis alterantibus & roborantibus *libro sequenti*; superest, vt alia purgantia solida, nempe catapotia describamus.

SECTIO IV.

DE PILVLIS.

Superioribus sectionibus electuaria tam liquida, quam solida omni & morbo & causæ morbificæ accommodata dedimus. Nunc vt idem præstemus in describendis catapotiis, seu pilulis, quas plerique medicamentis, quibuslibet præponunt, methodi nostræ suadet ratio. Ab his autem auspicabor, quæ inter purgantia solam aloem recipiunt, deinquæ aloem & agaricum; tum quæ cum vtroque rheum, postea quæ sennam; tandem quæ turpethum, aut diagridium, aut colocynthidem, aut violentius aliquod catharticum admittunt, describam. Ab aloe vero ducitur initium, quod sit non solum basis fere omnium catapotiorum, sed quod viscera partesque nobiles recreet, & vix alio modo sumi possit: quæ enim valde amara sunt, vt aloe, & ingrata, cum difficillime forma liquida & potulenta hauriri queant, pilularum forma dari solent, vt facilius deuorentur, vt cap. 14. lib. 3. Institut. demonstrauimus.

CAP. I.

Pilulæ stomachicæ, vulgo ante cibum. D. Mes.

℞. *Aloes optimæ ʒ.vj.*
mastiches,
rosarum, an. ʒ. ij.
Cum syrupo rosato, vel absynthii, fiat massa molliuscula.

COMMENTARIVS.

Omnes pilulæ, quæ *aloem*, vel *rheum* tantum, aut vtrumque simul inter purgantia admittunt, & clementer purgant, quæque humores tantum è prima regione tra-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0082-7 DFG

ne trahentes, stomacho prosunt, *Stomachicæ* vocantur, vel *pilulæ ante cibũ*, quod quauis diei parte, paulo ante pastus, tuto sumi possint: cuiusmodi sunt pilulæ *de aloe rosata*, quæ fiunt ex eadem in succo rosarum nutritæ, & cum vino in massam coacta. Vt etiam *pilulæ Scaligeri, Ruffi & de hiera*. Vsitatissimæ tamen cum sint, quas dedimus, & quouis tempore paratu facillimæ, hæ tanquam regula omnium stomachicarum debent in omnibus pharmacopoliis asseruari. Verum parua quantitate tantum parandæ sunt, vt recentes semper habeantur. Diutius enim asseruatæ nimium exsiccantur, earumque virtus hebescit. Debet vero Massa aluta quadam, oleo pauco delibuta, inuolui; deinde in vase stanneo optime clauso reponi.

Pilulæ omnes, & reliqua purgantia, dari minime debent, nisi ventre exinanito; præsertim vero, quæ ex partibus remotioribus humores noxios trahere debent. Quæ longe ante, & post pastum, vt post primum somnum commodius & vtilius sumuntur. Stomachicæ non item; sat enim est, si sumantur hora vna ante ientaculum, vel alium pastum, vt blande subducatur aluus, & pituita quædam, aut alia parua colluuies in ventriculo & vicinis partibus contenta expurgetur; quam quidem omnes stomachicæ blande educunt, stomachum roborant, & appetitum resarciunt, vel sopitum excitant. *Vires.*

CAP. II.

Pilulæ Ruffi, vulgo pestilentiales, seu communes.

℞. *Aloes optimæ* ℥.ij.
myrrhæ ℥.j.
croci ʒ.ß.
cum oinomelite optimo, fiat massa mollis.

COMMENTARIVS.

Vix quoddam datur medicamentum à quodam præter authoris primi mentem non mutatum. Hæ pilulæ ex paucis componuntur, à multis varie mutantur. Sunt, qui *myrrhæ* tertiam partem adiiciunt, alii tantum quartam; quidam octauam, nonnulli *crocum* & *myrrham* æquali pondere commiscent; alii mediam tantum partem *croci* ad *myrrham* adiiciunt, vt *myrrhæ* ad *aloem*, vt nos in hac descriptione, Medicorum celebriorum sententiam secuti, fecimus.

Horum autem catapotiorum inuentionem Rondeletius Ruffo denegat, quod potionem, inquit, quam pilulas potius tradiderit, vt ex Paulo Ægin. *cap. 36. lib. 2. de morb. pop.* liquet. Hic sane medicamentum quoddam ex *aloe, myrrha, & ammoniaco thymiamate in vino odorato tritis*, describit, potumque nominat, fabæ tamen magnitudine exhibet, quæ rerum potulentarum mensuræ repugnat, solidarum conuenit: ideoque Ruffum posterior ætas illarum esse primum authorem non sine ratione credit. Pro *vino aromatico oinomel* generosum substituimus, pulueribus excipiendis maxime idoneum. Si enim solo vino recipiantur, massa hinc subacta, breui duritiem pene lapideam nanciscetur. Syrupus quoque de *absynthio* illis admittendis multum aptus erit.

Pilulæ Ruffi pestilentiales dicuntur, quod pesti conueniant, sed potius arcendæ & præcauendæ, quam curandæ. Ratione enim *aloes* corpus ab excrementis liberatur, per *myrrham* à putredine vindicatur, à *croco* cor & facultates vitales recreãtur. Pesti tamen factę parum prosunt, vt quæ medicamenta magis cardiaca, valentiora, & alexipharmaca ad sui curationem postulet. *Qualitates.*

CAP. III.

Pilulæ mastichinæ.

℞. *Masticbes* ℥.ß.
aloes ʒ x.
agarici ʒ iij.

Confice cum hydromelite vinoso, & fiat massa mollis.

COMMENTARIVS.

Pilulas omnes, quæ mastichem excipiunt, Mesue stomachicas appellat, quarum non ipse solum varias descriptiones exhibet, sed etiam qui post illum ea de re scripserunt, & Antidotaria promulgarunt, modo *aloes*, modo *agarici*, modo *mastiches* pondus augentes, vel minuentes, aut alia adiicientes.

Pilulæ de aloe lota.

Vsitatior & tutior est descriptio, quam hic damus, cui *diamoschi* parum addatur, erunt pilulæ de *aloe lota* iuxta vulgarem editionem. Parandi modus facilis est. Debet vero *agaricus trochiscatus* sumi, postea teri, vt & reliqua, nempe *aloe* & *mastiche*, atque cum *hydromelite* aptius, quam cum vino subigi, tum ad efficaciam, tum ad conseruationem.

Petrus de Abano perhibetur earum author, quibus ab exuperante medicamento, nempe *aloe* nomen non dedit, ne simul eiusdem nominis catapotia multa ac diuersa describerentur.

Vires.

Pilulæ mastichinæ stomachum blande purgant, optime roborant, totius abdominis excrementitios humores sine molestia detrahunt & expellunt, doloribus capitis prosunt, & vteri affectibus multis.

CAP. IV.

Pilulæ de tribus solutiuis.

℞. *Rhabarbari,*
aloes,
agarici an. ʒ. iij.
Trita excipiantur syrupo rosarũ pallidarum, & cogantur in massam.

COMMENTARIVS.

Vocantur hæc catapotia *de tribus solutiuis*, quod tria tantum simplicia purgantia admittant: Syrupus rosarum pallidarum, quo illa excipiuntur, purgatorius quidem est, sed simplex medicamentum non dicitur. Stomachicæ quoque sunt hæ pilulæ, licet paulo validiores superioribus, propter *agaricum*; qui si trochiscatus ponatur, vt certe debet, vim incidendi & attenuandi maiorem habebunt, & minus vomitoriam. Parandi modus facilior est, quam vt nos moretur.

Vires.

Humores biliosos & pituitosos, crassos & lentos à ventriculo, cauis hepatis & lienis, & à mesenterio perbelle purgant, stomachum roborant, & appetitum reuocant. Sic paucis, quæ de his dicenda, complector.

CAP. V.

Pilulæ Imperiales D. Fernelij, seu Catholicæ.

℞. *Aloes optimæ ℥ ij.*
rhabarb. electi ʒ j. ß.
agarici trochiscati,
fol. sennæ mundator. an. ʒ j.
cinnamomi ʒ iij.
zinziberis ʒ ij.
nucis moschatæ,
caryophyllorum,
spicæ nardi,
mastiches an. ʒ j.
Cum syrupo violato subactæ cogantur in massam.

COMMENTARIVS.

Egregiam his catapotiis non iniuste denominationem dedit author, vt quæ agendi benignitate & multiplici dote, præ cæteris egregium titulum mereantur. Possunt quoque dici pilulæ *Catholicæ*, vt quæ & vniuersos humores, & ab vniuersis partibus expurgent, ab hepate, liene, ventriculo, cerebro, & cum dosi paulo vberiore, à partibus quoque longius dissitis.

Quædam eiusdem nominis describuntur à Nic. Præposito, quæ quod pluribus constent, & efficaciæ sint minoris, raro parantur.

Pilulæ

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0084-9 DFG

Vires. Pilulæ Imperiales Fernelii omnia viscera infarctu liberant, purgant, roborant, & humores quosuis noxios & obuios educunt, omniumque partium nutritiarum œconomiam iuuant.

CAP. VI.

Pilulæ de eupatorio maiores D. Mes.

℞. *Myrobalanorum citrinorum,*
succor. eupatorii,
absynthii an. ʒ.iij.
rhabarbari ʒ.iij.ß.
masticbes ʒ.j.
croci ʒ.ß.
aloes ʒ.v.
Succi, vel potius syrupi endiuiæ quãtum sufficit, ex arte fiat massa.

COMMENTARIVS.

Catapotiorum ex *eupatorio* duas Mesue formulas describit; priora, *maiora* nominat, quæ hic inseruimus; alia *minora*, quæ raro, imo rarissime ambo parari solent. Illa tamen cum valde commendentur ad icterum, & omnem iecoris obstructionem, ægrorum felicius res ibunt, si in pharmacopoliis habeantur. Deberent autem à *rhabarbaro* potius denominari, quod in compositione cæteris præpolleat. Verum solent authores medicamentis à se compositis nonnunquã imponere nomina ad placitum magis, quam rationem validissimam.

Porro ad harum pilularum præparationem succi *eupatorii veri*, vel eius loco *agrimonii*, & *absynthii* per euaporationem inspissandi, exsiccandi, & postea puluerandi, deinde aliis simplicibus seorsim tritis commiscendi, tum omnia *syrupo de endiuia*, vel *cichorio* comprehendenda in massam idoneam. Perperam faciunt, qui Mesuei consilium secuti pulueres excipiunt *aqua endiuiæ*, & cogunt massam.

Vires. Pilulæ de eupatorio minores non solum ictero conducunt curando, sed etiam febribus periodicis ac circuitu repentib.

CAP. VII.

Pilulæ sine quibus esse nolo D. N. Præpos.

℞. *Aloes optimæ* ʒ.xiiij.
quinque generum myrobalanorum,
rhabarbari,
sennæ,
agarici trochiscati,
masticbes,
absynthii,
cuscutæ,
rosarum,
violarum an. ʒ.j.
diagridii ʒ.vj.ß.
mellis succo fœniculi exspumati q.s.
fiat massa, vt artis est.

COMMENTARIVS.

Vniuersales sunt hæ pilulæ, vt Imperiales, sed magis cholagogæ, & valentiores propter *diagridium*. Earum nomenclatio quadam circumlocutione designata efficaciam & vsus necessitatem notat, vt quibus vel paterfamilias, vel alius, qui optime suæ sanitati prospectum voluerit, minime carere debeat, quandoquidem ad earum compositionem accedunt, quæ à cunctis partibus præcipuis humores deducunt, & easdem roborant. *Rheubarbarum* basis erit, si à parte earum præstantiore sumi debeat, vt *scammonium*, si à valentiore & magis exuperante, vel *myrobalani*, si à fructuum pondere.

Vt recte parentur, *scammonium*, *aloë*, *agaricus*, & *mastiche* seorsim pulueranda Reliqua partim seorsim, partim simul. Non sunt vero subigenda cum aqua, aut succo *fœniculi*, vt placuit authori, sed cum *melle* eodem succo depurato, ad syrupi consistentiam, aut paulo infra cocto, ne citius siccescant, aut marcescant.

Pilulæ, sine quibus pituitam & bilem vtram- Vires.

tramque vndique rrahunt, sed precipue ex capite, oculis, & sensibus. Proinde oculorum suffusiones minuunt, visum conseruant, aurium dolores tinnitusque soluunt.

CAP. VIII.

Pilulæ aureæ. D. N. Myr.

℞. Aloes optimæ.
diagridii an. ʒ.v.
rosarum rubr.
sem. apii an. ʒ.ij. ß.
sem. anisi,
fœniculi an. ʒ.j ß.
pulpæ colocynthid.
croci,
mastiches an. ʒ.j.
Cum gummi tragacanthæ in aqua rosarum solutæ, vel potius cum melle rosato concinnetur pasta, consistentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS.

Non abs re insultat Nicol. Præpositus in Nic. Myrepsum harum pilularum authorem, quod *diagridium* quantitate maiore posuerit, nec locum mendo carere suspicatur, dum ait, *& credo, quod debuit dicere, diagridii ℈. v. non ʒ. v. quod sane colligi potest ex eiusdem Myrepsi verbis qui in fine c. 107. dosim harum pilularum definiens sic habet; Informentur ad modum ciceris cum aqua infusionis tragacanthæ, & dentur de eis vesperi nouem aut vndecim cum mulsa aut vino.* Hæc enim quantitas saltem ʒ.j. ß. est, aut ʒ. ij. quæ fere diagridii ʒ. ß. admittit. Vtut sit, nunc is inualuit vsus, vt iuxta modum descriptum parentur; ea tamen lege, vt iusto ac idoneo pondere exhibeantur, pro Medici prudentia & ægrotantis viribus; cui purgando, si *diagridii* gr. iiij. aut v. sufficiant, ea tantum mole catapotia dentur, quæ istam solum diagridii dosim receperit.

Optime vero *mastichem* adiecit Nicol. Præpositus ad ventriculi robur, ne tam violentorum purgantium attactu lędatur. Recte quoque *tragacanthum* permiscebitur ad *scammonii* fertitatem mitigandam. Tutius vero *Trochisci Alhandal* ponentur, quam *colocynthis* ipsa non castigata: omnia tenuissime puluerata cum melle rosato cogentur in pastam consistentiæ legitimæ; sic enim diutius molliuscula remanebit, quam *gummi tragacanthæ* dissoluto subacta & comprehensa.

Dicuntur autem pilulæ aureæ magis ab aureo colore, ratione *croci*, quam ab effectu aureo, hoc est, præstanti, ac insigni: *Non enim omnia medicamenta, quæ aluum potentissime ducunt, & affatim humores purgant, aurea seu præstantissima sunt, sed quæ sine molestia tantum noxios, & cum facilitate extrahunt.* *Vnde dicantur aureæ.*

Pilulæ aureæ plurimum cholagogæ sunt: Bilem enim valenter attrahunt, pariterque pituitam, non modo ex ventre inferiore, sed etiam superiore, videlicet capite: propterea sensus oculosque expurgant, iisque aciem restituunt. *Vires.*

CAP. IX.

Pilulæ de agarico D. Auic.

℞. Agarici ʒ. iij.
radic. ireos,
prassii an. ʒ j.
turbith ʒ.v.
hieræ picræ ʒ. iiij.
colocynthidos,
sarcocollæ an. ʒ ij.
myrrhæ ʒ.j.
Misce cum sapa, & fiat massa, vt artis est.

COMMENTARIVS.

His catapotiis Nicol. Præpositus *mastichem* addidit, damnant reuerendi patres censores Mesuei; probat Fernelius, quod similiter ex Præposito transscripserit; improbat Ioubertus, suæ tamen opinionis rationem subticens. Ego nec nocituram, nec valde profuturam puto; si enim defuerit, non deerunt ventriculo, quæ ipsum robo-

roborare queunt, nempe *hiera*, *myrrha*, *sapa*, *iris*; si adfuerit, neque aliorum vim obtundet, neq; multo meliorem reddet.

Harum author primus est Auicenna, qui eas descripsit cum *myrrha*, quam Mesue non addidit, vt putat Bauderonius, vt ex illius *lib.3.c.40.tract.1.fen.10.* liquet, vbi *agaricum* & *colocynthida* sine vlla præparatione expressa describit. Melius est tamen vtrumq; trochiscatum sumere, terere, & permiscere. Præterea puluis *hiera picra* Galeni tantum *melle* non solutus sumendus est; *prassium album* seligendum, & *radix ireos* nostratis flore cæruleo, quã Auicenna *lilium cœleste* vocat. Purgantia seorsim pulueranda; reliqua partim sic, partim simul; tum omnia miscenda cum sapa.

Vires. Pilulæ de agarico cum pituitam vndiq; potenter educant, conferunt plurimum capiti & thoraci: proinde comati, catarrho, vertigini, & similibus affectibus ab humore frigido ortis, maximeq; asthmati, ad cuius sanationem ab Auicenna fuerunt inuentæ & descriptæ, *c.40.lib.3.*

CAP. X.

Pilulæ cochiæ, D. Rhasis.

℞. Pul. hiera simplicis ʒ.x.
colocynthidos ʒ.iij. & ℥.j.
diagridii ʒ.ij. ß.
turpethi,
stœchados an. ʒ.v.
Cum syrupo de stœchade fiat massa.

COMMENTARIVS.

Vnde habeat nomen. Pilulæ cochiæ non simpliciter à grano, quod κόκκος dicitur Græcis, nuncupantur, sed quod rotundę sint & paruę, veluti granum quoddam ciceris aut erui, cuiusmodi fieri solebant olim omnes pilulæ. Et licet nunc fere maiores concinnẽtur, vt propriã tamen ab authore datam descriptionem, sic appellationẽ retinemus, qui *c.1.libr.9. ad Almansor.* iuxta formulam præscriptã tradidit. Nonnulli supra modum purgantes iudicarunt; ratione *diagridij* maiore pondere commixti: Optimum tamen sit, in pharmacopoliis haberi blanda medicamenta pro delicatulis, validiora pro robustis & agrestibus viris, iuxta Rhasis placitũ parandas censeo. Adde, quod tam exigua quantitate dari possunt, quib. conueniũt, vt citra hypercatharsim aluum subducere, & humores noxios educere valeant.

De admiscendis autem in cõpositione nonnulli dubitant, an *hiera picra* Galeni sumenda sit, an alia parãda, vt voluit Cordus: Nos ob multas rationes, quas breuitatis causa relinquo, nullam validiorem, conuenientiorem, aut meliorem hierã dictã puto. *Trochiscos* vero *Alhandal* melius erit permiscere, quã *colocynthida* non preparatam. Quod si *syrupus de stœchade* defuerit, vt re vera paucis in officinis habetur, nec haberi multum est necesse, pulueres subigi recte poterunt *melle* cum decocto *stœchados* despumato, & ad consumptionem aqueæ humiditatis cocto. Parandi modus idem atque præcedentium.

Vires. Stœchas magis hepatica quàm cephalica. Pilulæ cochiæ humores partim biliosos, partim pituitosos expurgant, non solum à capite propter *stœchadem*, quæ minus cephalica, quam hepatica est, sed etiam ab aliis partibus, in quibus dicti succi continentur: Eos enim à quacunque parte potenter deducunt.

CAP. XI.

Pilulæ de hermodactylis maiores, D. Mes.

℞. Hermodactylorum,
aloes,
myrobalanorum citrinor.
turbith,
colocynthidos,
bdellii,
sagapeni an. ʒ vj.
castorei,
sarcocollæ,
euphorbii,
opoponacis,
Sem. rutæ agrestis, vel hortensis,
seminis apii an. ʒ.iij.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0087-6 DFG

croci ʒ.j.ß.
Cum succo caulium fiat massa.

COMMENTARIVS.

Multum sunt vsuales istæ pilulæ, quę ab *hermodactylis* nomen habent, solæque sufficiunt inueteratis articulorum doloribus, ad idque sunt efficaciores his, quæ artheticæ vocantur, & securius, quam quæ de *sagapeno*, aut *opoponace*, aut *sarcocolla* nuncupantur, vt ideo harum descriptionibus non sit opus.

Ad pręparationem in caulium succo *sagapenum* & *opoponax* liquanda, idoneo linteo transmittenda, deinde parum coquenda. Tum pulueres reliquorum simplicium succo cum *melle* cocto permiscendi: atque omnia simul in mortario terenda, subigēda & manibus oleo delibutis contrectanda, vt consistentiam nanciscantur idoneam. Possent & eclegmate de caulibus recte subigi.

Vires. Pilulæ de Hermodactylis crassos humores, simulque serosos potenter ab extremis partibus, præsertim ab articulis evellunt, conducuntque morbis frigidis capitis, neruorum & iuncturarum.

CAP. XII.

Pilulæ Agregatiuæ, seu polychrestæ, D. Mes.

℞. Aloes,
turbith an. ʒvj.
diagridij ʒv.
Rhabarbari,
myrobalanor. flauarum an. ʒiiij.
agarici albissimi,
trochiscor. alhandal,
polypodij,
myrobalanor. Chebularum,
myrobal. Indarum an. ʒij.
mastiches,
rosarum,
epithymi,
sem. anisi,
zinziberis,
salis gemmei an. ʒj.
succorum eupatorii,
absynthii an. ʒij.
Cum syrupo rosarum pallidarum fiat massa, ad vsus seruanda.

COMMENTARIVS.

Veterem Mesuei descriptionem retinemus, ordinemque simplicium tantum mutauimus, & pro electuario rosato syrupum rosarum substituimus ad puluerum comprehensionem.

Sunt autem tres apud Mesuem pilularum huiusce nominis descriptiones, quarum prior solum est vsualis, & in pharmacopoliis fere cunctis parata reperitur, relictis aliis duabus, *agregatiuis maioribus & minoribus* nuncupatis. Dicuntur vero *Agregatiuæ*, propter aggregationem dotum multarum, vt etiam *Polychrestæ*, & à multis *Catholicæ*, quod sint vsus multi, & vniuersos expurgent humores. *Cur dicantur aggregatiuæ, cur polychrestæ.*

Compositionis ratio manifesta est, vt & mixtionis modus. Radices primum terendæ, dein fructus, ac semina: seorsim vero *rheum* & *agaricus*, qui trochiscatus simplici præferendus. His addendi succi *eupatorij* & *absynthii* prius exsiccati, & postea triti. Tum omnia, vt decet, puluerata, syrupo rosarum pallidarū excipienda, vt fiat massa, quæ inuoluenda corio *oleo amygdalino* delibuto. Non vero sine ratione pulueres syrupo *rosarum pallidarum* excipiendos arbitror, partim vt magis accedant ad mentem authoris, nam rosis nihil similius, quam ipsæ rosæ, partim quod *electuarium rosatum* Mesuei, quo ipse vult pulueres comprehendi, paratum non reperitur, nec parandum censeo, cum eius vt inepta est compositio, sic fere nullus vsus.

Catapotia agregatiua ad multos affectus non modo capitis vtiles sunt, sed etiā ventriculi & hepatis. Ex his enim partibus & sensoriis pituitam, bilem, & melancholicum succum detrahunt, purgantque: propterea febribus complexis, inueteratis, & morbis complicatis conducunt. *Facultates.*

Pilulis

Pilulis de octo rebus, & de quinq; myrobalanorum generibus carere poterit, qui agregatiuas habet.

CAP. XIII.

Pilulæ de Fumaria D. Auic.

℞. Myrobalanor. citrearum,
chebularum,
Indarum,
diagridii an. ʒv.
aloes Socotorinæ ʒvij.
Cum succo fumariæ fiat massa, quæ exsiccata teratur, & rursus eodem succo subigatur: tertio cum syrupo de fumaria fiat massa, vsui reponenda.

COMMENTARIVS.

Hæc catapotia denominationem à *fumaria* sumũt, cuius succo pulueres ter, aut saltem bis imbuuntur, & toties siccantur, vt iussit illorum author Auicen. *cap.7.tr.3. fen.7.lib.4.* Tandem excipiuntur, non eodem succo, vt multi ignorãter faciunt, sed *melle*, cui succus hic longiore coctione dissipatus fuerit, vel potius *syrupo de fumaria*, vt præstantiore & authoris menti conuenientiore. Nisi enim alterutro subigantur, aut simili liquore pulueres, massa hinc subacta & asseruata rancescet, & in soliditatem fere lapideam indurescet. Parandi modus facilis est, atq; ex describendi formula satis notus.

Vires. Pilulæ de fumaria biliosos humores, acres pituitam salsam, & alios succos adustos & melancholicos, à quibus vitia cutis plurima suboriuntur, vt scabies, pruritus, lichen, impetigo, purgant.

CAP. XIV.

Pilulæ de lapide lazuli D. Mes.

℞. Lapid. lazuli præparati ʒvj.
polypodii,
epithymi,
agarici an. ʒviij.
hellebori nigri,
scammonii,
caryophyll. sem. anisi an. ʒiiij.
hieræ picræ ℥xv.
Cum syrupo regis Saboris fiat massa.

COMMENTARIVS.

Vt cuique humori noxio suum tribuatur peculiare catharticuum, has pilulas ex Mesue descriptas ad melancholicum humorem ducendum exhibemus. Nomen autem à lapide lazuli, qui pro basi ponitur, assumunt, sed quia inimicæ ac vomitoriæ cuiusdam qualitatis est particeps, præparatione quadam eget, vt *cap.12. sect.1. huius libri* monuimus. Non vero vritur, vt in confectione Alkermes, ne pereat illius purgatoria qualitas, sed tenuissime tantum pulueratur, & decies, aut duodecies, vel etiam pluries lauatur, in aqua primum communi, dein alia medicamenta, vt *buglossi*, aut simili: semel lotus, ex siccatur; dein abluitur, vt ante, & rursus siccatur, idque adhuciteratur, vt dictum est. Sic enim qualitas vomitoria deperditur, remanente deiectoria ac roborante, qua opus est. *Lapidi lazuli præparatio.*

Parandi modus idem cum superioribus. *Salem gemmeum* pro *Indo*, quo caremus, substituimus, *& syrupum regis Saboris* pro *aqua intybi.* Sic namque pulueres commodius & excipientur, & subigentur; atq; massa hinc concinnata tutius seruabitur, consistentiamque meliorem habebit, & vires præstantiores, ac humori melancholico, cui ducendo destinantur, aptiores.

Catapotia de lapide lazuli Elephantiasi, Cancro, quartanæ febri, & omnibus morbis ex melancholico humore, & bile vsta conferunt, easdemque vires habent, sed præstantiores, atque *pilulæ Indæ*, quibus carere poterit, qui illas habebit. *Vires.*

CAP. XV.

Pilulæ Asaieret. D. Auic.

℞. Mastiches,
myrobalanor. citrearum an. ℥ß.
hieræ picræ ℥j.
aloes optimæ ℥ij.
Cum syrupo ex stœchade fiat massa.

COMMENTARIVS.

Desumptæ sunt & hæ pilulę ex Auicenna *cap. 29. tr. 1. fen. 1. lib. 3.* qui aliquando *Asahiaiaret*, aliquando *Seiar* vocat, easque describit partim ad caput, partim ad vẽtriculũ: parum tamen ex partibus longe dissitis detrahunt, cum nihil excipiant ex his, quę potenter humores frigidos deducunt.

Ad earum confectionem *puluis hierę picrę* Galeni sumendus, non Hiera forma electuarii composita. *Myrobalani à* nucleis purgandæ, & seorsim terendæ. Tum *mastiche Chia*, vt præstantior, dein *aloe*. Omnia autem *syrupo de stœchade* excipienda, & in massam vnienda.

Vires. Pilulæ Seiar, seu Asaieret cholagogæ quidem sunt, plurimumque ventriculo prosunt impuro & languido, & consecutione quadam capiti quoque benefaciunt, atq; eius sanandis affectibus, qui per sympatheiam à stomacho & imo ventre proficiscuntur, congruunt.

Pilula de Hiera. Pilulæ de *Hiera* cũ similes fere habeant facultates, & facile ex *Hiera* puluere, qui omnib. in pharmacopoliis asseruat̃, queãt parari, addito *mellis rosati*, aut alius sufficienti pondere particularem descriptionem non exigunt. Vt neq; quæ à Benedicta nomen & materiam habent. *Benedicta* propterea pilulæ dictæ, quarum nullus aut rarus est vsus: Sunt enim nomine tenus tantũ insignes; cuiusmodi sunt apud Chymicos multæ cõfectiones, vt *Aqua benedicta* Rulãdi, *Spiritus aureus*, & *Elixir vitæ*, &c.

Pilula Benedicta.

CAP. XVI.

Pilulæ de aromatibus, seu Alephanginæ.

℞. Cinnamomi,
Caryophyllorum,
cardamomi.
nucis moschatæ,
macis,
calami aromatici,
galanga,
santali citrini,
schœnanti,
rosarum, an. ℥. ß.

Hæc crassiuscule tria macerẽtur per duodecim horas in aquæ libr. iiij. Deinde igne lento bulliant ad tertiæ partis absumptionem: In colatura nutriatur *aloes* ℔. j. Tum absumpta aquea humiditate, super cineres calidos, aut in sole vel hypocausto, adde

myrrhæ,
mastiches an ℥ ß.
croci ʒ. ij.
Syrupi de absynthio quod sufficit, fiat massa.

COMMENTARIVS.

Magnam materialium partem pilularũ Alephanginarũ Mesuei in his à nobis descriptis retinuimus, sed *galangam* adiunximus, vt conuenientissimam; Rarissima, & carissima detraximus, vt *carpo-balsamum*, *xyloaloen*, *cubebas*, & inutilia, vt *asarum*. *Aloes* in aqua pluuia lotionem, quod vim illius reddat imbecilliorẽ, damnamus; & aromatum, & aquæ, in qua ipsa decoquenda sunt, quantitatem à Mesue definitã non probamus. Nam cum aromata sine viriũ iactura coctionem longam sustinere non valeant, quid opus est ea cum aquę lib. xij. incoquere ad duarum partium, hoc est, ad lib. viij. consumptionem? Hic enim labor non modo non vtilis, sed detrimẽtosus & noxius. Quod si parũ coquenda, quorsum aquæ tantum pondus? Si præterea triplum aquæ tantum sufficit, aromatum quoque triplum, vel etiam minus sat esse potest.

Hac autẽ nostra descriptione, & parandi modo, vires aromatũ habemus præstantiores ex tertia tantũ eorum parte, quam ex tota à Mesue definita, & cõficiendi ritu ab eodem instituto, qui vna cum aquæ resolutione vires aromatum resoluit. *Absynthium* omisimus, cuius loco syrupum ex eo paratum subiunximus, ad coalitũ masłę subactæ, ne siccitate nimis solidescat, vel interhiet, aut marcorem contrahat, sed intus probe conclusa fermentetur.

Sic Mesuei pilulas Alephãginas castigauimus, vel potius nostras exhibemus minore sumptu, & paratu faciliores, præstantioresque;

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0090-4 DFG

tioresque; Quibus si parum *Opobalsami*, seu *liquoris Balsami* quis voluerit permiscere, nunquam pilulas roborando stomacho inueniet pares.

Facultates. Catapotia de aromatibus omnium maxime eustomachica sunt, & partium neruosarum roboratiua. Nam simul & humores crassos, putres, pituitosos, bilososque è ventriculo & partibus vicinis purgant, & easdem recreant, calorem natiuum tuentur, coctionem iuuant, flatus discutiunt, cruditates tollunt, appetitum resarciunt, acido ructui & colico dolori conferunt. Senibus autem & frigidis omni tempore conueniunt, iuuenibus & biliosis raro, atque tantum hyeme.

CAP. XVII.

Pilula de Nitro D. Alex. Tral.

℞. Aloes,
colocynthidos,
diagridii,
hellebori nigri,
bdellii,
gummi Arabici an. ʒ ij.
euphorbii,
nitri an. ʒ j.
Cum succo brassicæ, vel potius cum Rhodomeli, hoc est, melle rosato, ex arte fiat massa.

COMMENTARIVS.

Recentiores veterem Alexand. Traliani descriptionem retinuerunt, sed nō nomen. Hic n. *pilulas de Colocynthide*, illi de *Nitro* vocarunt; verum hic plus *nitri*, minus *colocynthidis*, illi plus *colocynthidis*, minus *nitri* posuerunt. Quia tamen simplicium pondus iuxta nouam descriptionē ratione & vsu magis inualuit, veteris authoris in materialibus, recentiorū, in materialium proportione mentē sequimur.

Ad illarum autem confectionem *colocynthis* præparata, hoc est, *trochisci Alhandal* sumendi. *Bdellium* succo *brassicæ*, calefacto dissoluendum, colandum, & ad succi consumptionem coquendum; Dein cætera misceantur, addita *mellis rosati* sufficienti quantitate. *Euphorbium* autem multorum iudicio non debet apponi, nisi prius hoc apparatum modo.

Euphorbii quantitas quælibet primum sumitur, tenuiter pulueratur, cum pauco *oleo amygdalino* super lapide fricatur, collyriorum multorum ritu postea colligitur & includitur *pomo cotoneo*, excauato, & pasta obuoluto. Tum in furno coquitur, *scāmonii* modo. Sic decoctum, & apparatum seruari solet in Pharmacopoliis multis. *Euphorbii præparatio.*

Catapotia de Nitro frigidos humores, crassos, lentos & viscidos ex partibus etiā longe dissitis deturbant: vnde neruorum affectibus succurrunt, & capitis contumacibus morbis, epilepsiæ, paralysi, vertigini, & articulorum affectibus. Vtramq; bilem quod educant, lui Indicæ conferre creduntur, vnde quidam pilulas Indicas, sed nimis licentiose nominant. *Vires.*

CAP. XVIII.

Pilula Mechoacana.

℞. Mechoacanæ ℥ ß.
turbith. ʒ iij.
foliorum thymelæa aceto maceratorum & siccatorum,
seminis ebuli,
agarici trochiscati an. ʒ ij.
radic. esulæ præparata,
masticbes an. ʒ j. ß.
macis,
cinnamomi,
salis gemmei an. ℈ ij.

Fiat omnium puluis, qui cū vino albo subigatur in massam, ea siccata teratur, & cū *succo ireos cœlestis* denuo coagmentetur. Arida rursus teratur, & cum *syrupo rosarum pallidarum* fiat pasta, vsui reponenda.

COMMENTARIVS.

Ex singulis Antidotariis (vulgus Dispē-

ſatoria vocat) tanquam ex horto fœcundiſſimo remediorum omne genus, ad morbos quoſuis delendos practici Medici quæritant: maxima tamen illorũ pars medicamenta ſunt nulla arte, & ratione deſcripta, quæ paucis morbis conueniunt; Et ſæpe decem medicamenta iiſdem viribus prædita, & diuerſis nominibus deſignata traduntur. Nos vero pro morborum & humorum diuerſitate diuerſa medicamẽta damus, non modo ex Diſpẽſatoriis vulgaribus, ſed ex probatiſſimorum virorum lectione deſumpta: præter quæ & alia exhibemus nonnulla, quæ & optima cõpoſitionis ratio, experientia, & felix euentus ſalutaria eſſe confirmarunt. Cuiuſmodi ſunt pilulæ deſcriptæ ad hydropem, quæ à *Mechoacana* illarum baſi cognominãtur, Hæc n. ſingulis aliis ſimplicib. præpollet, & efficaciter aquas per ſeceſſum educit. Huic adita ſunt alia quinque hydragoga, quæ ſimul vnita cum aliquot cardiacis & ſtomachicis, ſine ventriculi læſione potẽter ſeroſos, & aqueos humores non modo ex aluo, ſed toto corpore ducunt. *Semen Keruæ*, ſeu *ricini*, nec *Soldanellæ* nõ libuit permiſcere, cum illa ſufficiant, nec parãdi modum ſubiungere, cũ hic ſit perfacilis.

Vires. Pilulæ de Mechoacana quod aqueos & ſeroſos humores efficaciter educant, hydropi, & omnibus his affectibus ſanandis conueniunt, qui à pituita tenui originem ſortiuntur.

CAP. XIX.

Pilulæ Fœtidæ D. Meſ.

℞. Sagapeni
ammoniaci,
opoponacis,
bdellii,
colocynthidis,
ſem. rutæ agreſtis
aloes,
epithymi an. ʒ v.
turpethi ʒ iiij.
ſcammonii ʒ iij.
eſulæ præparatæ,
hermodactylorum an. ʒ ii.
zinziberis ʒ j. ß.
cinnamomi,
ſpicæ Indicæ,
croci,
caſtorei an. ʒ i.
euphorbii ℈ ij.
Dilue gummi ſucco porri, & finge maſſam.

COMMENTARIVS.

Fœtidæ pilulæ dicuntur, non quod fœtidos humores educant, vt quidam opinãtur, ſed quod medicamentis ſimplicibus fœtidis conſtent, vt *caſtoreo, ruta ſylueſtri, ſagapeno, opoponace*, & aliis multis. Earum plures deſcriptiones traduntur à Rhaſi, & aliis Arabibus, hanc tamen ſolam, vt præſtantiorem retinemus, quam Meſue maiorem nominat, ad differentiam alterius minoris deſcriptionis, quam vt inefficaciorem prætermiſimus.

Nullos autẽ dubitaſſe credo, vt innuere videtur Rondeletius, an potius *ſemen rutæ ſylueſtris*, quam *cicutæ*, aut contra, pilularũ fœtidarum confectionem ingrediatur: Abſurdum enim eſt *ſemen cicutæ* venenatum admittere, & improbatur Conſtantinus quidam, qui pro *harmeli*, aut *harmelæ ſemen cicutæ* vertit, cũ his vocibus omnes Arabici ſermonis interpretes, *pygamum*, ſeu *rutam ſylueſtrem* ſemper intellexerũt: quæ ſi defuerit, in eius locum optime *ruta vulgaris* ſubſtitui poteſt.

Debet vero ſumi *hermodactylus* Officinarum & exoticus, cuius radices tuberoſæ ſunt, craſſæ, nec rugoſæ, & quæ leui contuſione in farinaceum puluerem reducuntur.

Perperam faciunt, qui *Ephemerium*, ſeu *Colchicum*, ſeu noſtras ſumunt: Hoc enim gerit radices vietas & flaccidas, nec qualitates vllas habet commendabiles, imo noxias: Illud, quod breui ſuffocatu interimat, vnde ſtrangulatorium nominatur, vt

libr.

libr. 1. de mat. Med. notauimus. Optimus autem *hermodactylus* è Syria aduehitur, vnde *Syriacus* nominatur.

Alfebram, seu Esula præparari debet, antequam admittatur in vsum, eo quo dictum est ante, modo. Gummi in succo porri liquanda, colanda, coquenda. His pulueres adiiciendi, commiscendi, subigendi. Omnia tandem in massam cogenda, quæ manibus oleo delibutis amygdalino contrectetur, corio inuoluatur, in vase stanneo reponatur, & vsui seruetur.

Vires. Pilulæ fœtidæ ad multa sunt vtiles: vacuant enim humorem frigidum, ac pituitosum & crudum, nec non biliosum: Ob id affectib. conueniunt sanandis, qui ab illis originem sortiuntur, vt iuncturarum morbis, podagræ, gonagræ, vertebrarum dolori, elephantiasi, alphis, psoræ, cutis infectionibus, & affectionibus cholicis.

CAP. XX.

Pilulæ de Hydrargyro.

℞. Hydrarg. in succo limonum primum extincti, & postea
in succo saluiæ nutriti ʒ vj.
aloes optimæ ʒ v.
rhabarbari ʒ iij.
diagridii ʒ ij.
agarici ʒ j.
storacis calamitæ,
cinnamomi,
macis,
santali citrini,
sarsaparillæ,
sassafras,
moschi an. ʒ ß.
mellis in decocto guaiaci despumati, & ad aquæ humiditatis exolutionem cocti, quan. suff. fiat massa digitis pauco oleo terebinthinæ delibutis contrectanda, ac ducenda; Tum vsui reponenda.

COMMENTARIVS.

Antidotario nostro quicquam deesse nolumus, & medicamenta non solum ex veterum monumentis omnia depromimus, sed etiam ex neotericorum tabernis nonnulla ratione inuenta, & euentu felici probata probamus & admittimus: Cuiusmodi sunt *pilulæ de hydrargyro*, quas recentiores ad recentis morbi expugnationem vsurpant. Æquum enim est, nouo morbo noua dare remedia, ex ratione inuenta, & debita arte parata, cum inutilia ea esse multa euentus indicet, quæ ab antiquis in lucem edita sunt.

Lues Indica ab Italis aduecta.

Nouum autem morbum luem venereã esse, itinficias nullus: Ante siquidem annũ 1493. in Europa nunquam visa est; sed primum à Christophoro Columbo, eiusque sociis, vel seruis Italis ex India redeuntib. aduecta, & Italis cõmunicata mulieribus; Quæ cum in obsidione Neapolitana militibus Gallis copiam sui fecissent, sua simul & pudenda, & pudendum morbum communicarunt; Quem postea ipsi Galli ex exercitu vrbe scilicet capta, redeuntes, aliis mulieribus Italis, quas subierant innumeras, dedere: Ad quas postea mariti accedentes, ac debitum matrimonii persoluentes, à propriis vxoribus acceperunt, quæ ipsæ à Gallis, vt Galli ab aliis mulieribus Italis, & hæ à commilitonibus Christophori Columbi.

Cur Itali luem Indicam Gallicã vocant.

Hinc Itali in Gallos turgidi, & irati, suũ morbum, in vindictam, Gallicum vocant; Atque ridiculam eorum libri præ se ferunt vltionem, cum maritos ignorantiæ, & vxores meretricii notent: Illos, quod venereæ luis originẽ nescierint: has, quod à Gallis iniri cupierint.

Ridiculus Brasauoli liber.

Forsan huius iniuriæ in parentes illatæ memor Brasauolus, libellum quendam de suo morbo, quem Gallicum vocat, conscripsit, in quo eiusdẽ 234. differentias assignauit. Certe si eo loci ineptire non visus est bonus vir, credo tot eius affines aut vicinas, primo Italici morbi aduentu à militib. Gallis compressas: Atq; vt harum nuptiarum signum aliquod in æternam memoriam relinqueret, eiusmodi hieroglyphica.

phica posteritati reliquit. Sed hæc obiter dicta sunto, & citra nationis, quę viros percelebres alit, iniuriam. Nunc ad propositum redeo, & dico, varias esse pilularum de hydrargyro præparationes. Singuli n. fere Aromatarii, & Chirurgi peculiares habent descriptiones, quas velut arcana non reuelanda apud se seruant: Quarum nonnullæ bistantum iteratæ saliuationē mouent. Aliæ tantum aluum subducunt, quæ frequentius vsurpatur: Cuiusmodi sunt vulgares de *Barbarossa* vocatæ. Omnes tamen sæpius iteratæ sputationem creduntur mouere, neruos lædere, & strāgulationem interdum adferre. Propterea non tutus est illarum frequens vsus, nisi hydrargyrus optime præparetur, & aliorū medicamentorum admixtione castigetur, vt oleo terebinthinæ vel his, quæ in hac nostra descriptione continentur. Cuius parandi modus ex formula satis patet. Aliæ vero sunt hydrargyri præparationes, de quibus postea.

Vires. Pilulæ de hydrargyro, seu Mercurio Pāchymagogæ sunt, seu Catholicæ, & simul alexiteriæ: Vniuersos siquidem humores vnà purgant, & qualitatem luis Indicæ malignam euincunt, illiusque vestigium partibus impressum radicitus euellunt.

ADDITIO.

Pilulæ Benedictæ Io. Hartmanni Beyeri.

℞. aloes rosatæ ℔ ß,
ammoniac. in guttis seu purissimi ℥ ij,
succ. card. ben. ad duritiem inspissati ℥ j; Mi. & cum vino albo vel aq. card. ben. bis destillata fiat massa.

Aloe succotrina purissima subtilissime teritur; succus rosarum incarnatarum ad pultis consistentiam permiscetur, siccatur, tertiatur. Ad partes sex duæ ammoniaci in guttis vnaque succi carduibenedicti inspissati, adiiciuntur. Vsus ante & post pastum imo eius initio, medio, fine. Dosis drachmæ quadrans, triens, horumque duplum, quarto, quinto septimoue die.

Pilulæ purgantes per superna & inferna.

℞. cortic. rad. esulæ ℥ ß.
aloes succorrin. ℥ j,
mastic. ℈ j.
quodlibet seorsim pulueriſetur. postea inuicem misceantur & cum aqua fœniculi fiat massa, quæ postquam per duas noctes ita steterit, iterum contundantur, misceantur & fiat massa; Cuius dosis pro imbecillioribus ʒ ß. pro robustiorib. ʒ j.

Pilulæ laudani Paracelsi.

℞. gummi laudani ℥ j,
spec. diaturb.
rad. bryon. an ʒ j,
ol. caryophyllor.
Theriac. opt. an. ʒ ß,
diaphœnicon. ʒ j. ß,
diagrid. ℈ j. Mi. & cum aq. bugloss. f. pilul. instar. pisorum.
In alia descriptione habetur. *diaturb & diaphœnic. an. ʒ. ij. Theriac. ʒ j; rad. bryon. ʒ ij; croci ℈ ij.*

Pilulæ Prechtelii, quas in frequenti vsu habuit.

℞. Ellebor. nigri ℥ ß,
turbeth. alb. & gummosi ʒ iiij. ß,
Theriac. Elect. ℥ j.
rad. gentian.
tormentill.
dictamn. alb.
bistort. an. ℈ j.
Pulueriſandapulueriſentur & cum prædicta theriaca incorperentur: deinde adde diagrid. ʒ ß,
massæ pilul. assaiareth.
cochiar.
de agaric. an. ʒ ß,
Ex his omnibus cum melle rosato quant. suffic. fiant pilulæ ad quantitatem nucis auellanæ.

Pilulæ

Pilulæ solutivæ de elleboro.

℞. Spec. hier. picr. simpl ʒvj.
ellebor. nigr.
rad. polypod. an. ʒij ℥ß.
epithym.
stœchad arab. an. ʒiij ℥ß.
agaric.
lapid. lazuli abluti,
salis indi
colocynthid an ʒj ℥ß.
diagrid. ʒiij ℥ß. Mi. & cum syr. de epithymo f. massa.

Pilulæ de bryonia.

℞. rad. bryon. in vmbra siccatæ,
pulpæ cydonior.
asari,
ros rubr.
troc. de agaric.
rhabarb. opt.
mastic. an. ʒj.
diagrid. ʒß.
aloes epatic. ʒiij incorporentur cum succo absynth. & fiat massa vnde formentur pilulæ cum melle rosato vel aqua endiviæ. Dosis à ʒj ad ʒj ℥ß. vesperi.

Pilulæ pestilentiales D. Pontani.

℞. aloes opt. ʒvj.
myrrhæ ʒiij.
rhab. selectiss. ʒij.
agar. troc.
croc. oriental.
cortic. citri an. ʒj.
rad tormentill. ʒß.
santal. odoriferi ʒj ℥ß.
bol. armeni synceri ʒiij.
caryophyllor.
spicæ an ʒß.
camphor. gr. ij. Mi. & cum syr. acetos. citri fiat massa.

Pilulæ Imperatoris Maximiliani.

℞. aloes lotæ ʒj.
agar. troc. ℈ij ℥ß.
rhab. sel. pulverisat. & aqua cinnam. aspersi ℈iiij.
pulver mastic ℈ß.
Agaricus dissoluatur cum oxymelite & omnia cum melle rosato & syrupo conseruationis zinziberis quant. suffic. commisceantur & f. massa.

Pilulæ de sagapeno validiores.

℞. sagapeni in aceto dissoluti, deinde colati & lento igne iterum inspissati ℥ß.
trocisc. alhand. ʒj ℥ß.
diagrid. ʒß.
sal gemm. ℈j Mi. f. massa, quæ vngatur cum oleo cinnamomi.

Validæ sint & cum iudicio adhibendæ: Cæteris tamen frustra vsurpatis in cachexia & hydrope non contemnendæ.

Pilulæ de pseudo elleboro Helidæi.

℞. folior. elleb. nigr. vel helleborinæ mense Septembri collector. Exiccata pulueriſentur.
℞. huius pulueris ℥j.
aloes pulueriſatæ ℥ß.
syr. ros. solut. ℥ iij. quo irrorentur & nutriantur pulueres Mi.
f. pilulæ pondere ℈j. sumatur vna summo mane aut sub lecti introitu.

Quidam folia præparant in pane cocto in furno.

Pilulæ Paracelsi ad conseruandam sanitatem.

℞. aloes succotr. opt. ʒij.
myrrh.
Ther. Andr. sen. vet. opt.
croci an. ʒj. Mi & cum vino fiant pilulæ instar pisorum: si addantur

ol. caryophyllor. & iuniperi an. gutt. j. valent contra luem veneream. Sumantur duæ pilulæ diebus tribus vel quatuor continuatis.

Pilulæ Ducis Brunsvicensis contra dolores capitis veteres & recentes, purgantes cerebrum, clarificantes oculos, augentes memoriam, &c.

℞. aloes purgatæ siue lotæ ʒj,
rad. cucum. sylvestr. id est, colocyntid. (præstat è succo aut pulpa colocynth. accipere.)
myrobalanor. omn.
diagrid.
mastic.
bacca r. lauri,
ros. rubr. quæ prius ad ignem sunt siccatæ. an. ʒj,
croci ad ignem siccati ℈j,
myrrh. ℈ß. contunde omnia optime simul vel seorsim & confice pilulas cum iure carnis & earum tres vel quatuor sumantur in decubitu lecti, idque per tres vel quatuor dies.

Pilulæ secretæ ad memoriam.

℞. cubebar.
calamenth.
nucistæ an. ʒj,
ambr. oriental. ʒß,
mosch. gr. vj. Mi.
f. pilulæ cum succo maioranæ ex qualibet drachma nr. vij.

Pilulæ ad destillationes capitis.

℞. aloes rosat. ʒijß.
mastic. el.
succin. alb. an. ʒj.
agaric. troc. ℈ij,
rad. aristol. rotund. ver. ℈j.
Omnia subtilissime pulverisentur & cum syr. de beton. f. pilulæ, addendo, dum miscentur
ambra grisea,
mosch. an. gr. iiij. formentur pilulæ ex qualibet drachma xxx.

Pilulæ D. Bernardi Rorbachii ad dyscrasiam frigidam & humidam cerebri ac ventriculi.

℞. myrrhæ elect.
croc.
oss. de corde cervi.
sem. basilici,
spodij,
camphor. an. ʒß.
lign. aloes gr. xxv,
bol. armen. cum aq. ros. prepar. gr. iij.
been alb ℈ß,
flor. bugloss. ʒj,
caryophyllor.
cortic. citri,
sem. citri,
zinzib. el. an. ℈j,
ambra grisea gr. v,
hyacynth.
granator an. ℈ß.
agar. leviss. & albiss.
rhab. select. an. ʒj,
spic. nard. ℈ß,
aloes optimæ in aq. rosar. loiæ ad pondus omnium Mi. f. massa, quæ in vmbra exiccetur & in pyxide reseretur. Hæc est descriptio pilularum secretarum.
quarum ℞. ʒj,
diagrid. gr. v. Mi.
Et cum aq. menthæ f. pil. xij, sumantur vna vice: & sunt sine cura & discrimine.

Pilulæ

Pilulæ Ruffi cum rhabarbaro D. Vlrici Chelii Medici Argentinensis.

℞. aloes rosatæ ℥ij,
agaric. troc.
myrrh. elect.
rhabarb. elect. ℥ß. ℈iiij,
zedoar.
croc. an. ʒij. ℈ij,
maceris ℈iiij. Mi. & cum syr. card. ben. f. massa.

Pilulæ de argento viuo Horatii Augenii.

℞. argent. vivi ℥ß, cum medulla panis adhuc calentis manibus diu subige, vt in eam plumbaginem deponat, purgatum deinde hydrargyrum in succi limonum momento & olei è myrrha destillari ℥ß exacte misceto, adiecta terebinthinæ Venetæ aq. rosat. lotæ ʒj, tum adde auri purissimi arte chymica in tenuissimũ pollinem redacti, vel, si desit, folior. auri ℥j,
ambaris ℈j,
spec diamarg. frig.
diatron. santal. an. ʒij. fingito massam, cui sequentis magmatis ℥jß admisceto

℞. fol. sem. el. ℔. j,
rhab. in frustula dissecti ℥iiij,
rad. elleb. nigr. arefactar. ℥j,
Diem vnum in œnostagmate macera, deinde exime ac sepone, & aliud affunde, idque rursum transactis 12. horis expressum cum priore misceto & vitreo vase exceptum in diplomate exhalare sinito atque relictum magma ad vsum seruato.

Huius compositionis ʒß dabitur quindecim alternis diluculis tribus horis ante cibum, idque alternis mensibus interiecto balneorum & aliorum præsidiorum vsu. Inseruiunt contra Elephantiasin.

Pilulæ Mercuriales Herculis Saxoniæ.

℞. pulv. rhab. select. ℥ijß,
scammon. ℈ijß, pulverisentur & cum succo limon. Misceantur, deinde adde argent. vivi per pannum transmissi & per eundem succum mortificati ℥ß,
moschi gr. x,
farina parum Misce, fiat massa pilularum, quarum datur ʒj per spacium triginta dierum.

CAP. XXI.

Quibus Pilulis Officina Pharmacentica carere possit.

VT in Iurisprudentia multæ veterum leges quasi deletæ silent, & nullius apud magistratum sunt vsus & vigoris: sic in Medicina multa antiquorum medicamenta, vel parum probantur, vel plane improbantur, tanquam nocitura, aut non satis profutura. Quædam ideo relinquuntur, quod eiusdem efficaciæ, & virtutis plura simul descripta sint, ex quibus vnicum, idque præstantissimum seligi sat est. Imprudentis enim hominis esset parare, & in pharmacopolio seruare cuncta, quæ describit Nic. Myrepsus medicamina, qui cum opus suum mille & centum capitulis absoluerit, in singulis non tantum singula medicamenta, sed aliquando duo aut tria simul descripta coniunxit.

Aëtii quoque, Actuarii, Nic. Præpositi, aliorumque multorum singula medicamenta parare, & parata seruare Medici non imperant, nec morbi postulant, nec pharmacopolæ valent, sed tantum selectiora, securiora, probatiora.

Sic in hoc Antidotario tantum eximia damus; Quæ si ex authoribus non suppetant, vt certe multa multis morbis desunt, nostro labore & industria compensamus, & probatissima suggerimus.

Pilularum multarum suppressio.

Ex pilularum autem numero eas expũximus, quas pilulas *lucis maiores & minores* vocant, quod nimium multa, & parum apta simpliciũ farragine constent. Quodque ad oculorum affectus satis efficaces sunt *pilulæ sine quibus. Imperiales* iuxta veterem descriptionem, *De quinque generibus Myrobalanorum, De octo rebus*, & *Arabicas* prætermisimus, quod *Aggregatiuæ* præstantiores sint, & ad omnia vtiles, quibus prædictæ imperantur.

Pilulas Indas & de *lapide Armeno* reliquimus, quod illis affines sint, & efficaciores, quæ de *lapide lazuli* cognominantur.

Pilulas de *Rhabarbaro* parui facimus, vt ignauas: De *Eupatorio* damus, vt efficaciores & affines.

Pilulæ de *Hermodactylis* Artheticas excludunt; *Fœtidæ* eas, quæ à *Sagapeno*, *Euphorbio*, & *Sarcocolla* nomen habent.

Pilulæ de *Mechoacana* eas reddunt inutiles, quæ *de Mezereo* & *Esula* vocantur.

Benedictæ & *de Hiera* pauculo tempore possunt confici, cum pulueres semper præsto sint, aut esse debeant in officinis, ex quibus vel Electuaria, vel Catapotia ad arbitrium queant dispensari.

Pilulæ de *Bdellio* omnes negliguntur, quod parum sint purgatoriæ, pro quibus alia medicamenta præstantiora ac magis roborantia, & in rem præsentem paratu faciliora dari possunt.

Alias adhuc multas prætermitto, tanquam indignas nomine & vsu. Multa sane medicamenta multi authores describunt, non tam vt hominum saniati consulant, quam vt sua Antidotaria in molem maiorem accrescant.

Pulueres cathartici, quod ingrati fere sint, solent in Electuarii mollis, aut solidi, vel pilularum formulam coagmentari: Empirici tamen *Stibii* puluerem sæpe exhibent cum pauco vino, aut alio liquore, vt etiam puluerem *Mercurii*, quo solo Lutetiæ circulator quidam veneficus omnium morborum sanationem pollicitus est, se palam prophetam naturæ prædicans. Miserrimus tamen aufugit, & vrbes circumit multas, quærens, quem deuoret. Indignus est, quem nominem.

Puluis Mercurii.

Pulueris autem *Mercurii* præparatio non apud omnes vniusmodi est; Alii enim *hydrargyrum* in matratio cum aqua forti includunt, & sublimatione aquam exhalant; quod remanet in fundo vasis, puluis Mercurii dicitur; Vulgus non inepte *præcipitatum* vocitat, cuius color ex rufo rubet, habetque vim potius causticam, quam catharticam.

Præcipitatũ.

Alii alio meliore modo sic parant; Hydrargyrum in aquam fortem immergũt, in quem dilutum iniiciunt muriam, seu salem aquæ liquatum: tum residere finitur *hydrargyrus*, & per inclinationem aqua eiicitur; quod crassamentorum remanet, subalbum est, & *puluis Mercurii* nominatur. Qua autem proportione inter se misceantur, quomodo puluis perfecte dealbetur, & qua virtute dotetur, minime opus est recensere, ne Empirici & Pseudopharmacopœi abutantur. Si ea vero arte paretur, quam nouit P. Piiardus Medic. Paris. doctissimus, vires habet eximias, & curandis quibusdam morbis, qui vulgaribus remediis non cedunt, efficacissimas.

APPENDIX.

De Pilulis aliquot non solutiuis.

MIRA ingenii solertia & dexteritate in ægrotantium fauorem, quoduis medicamentum, quauis forma solet effingi

effingi & formari. Datur enim medicamentum purgans solidum, liquidum, medium. Dantur & singula, quæ vel tantum purgant, vel tantum roborant, vel alterãt, & aliquando, quæ simul omnia præstant. Pilulæ autem purgatorię fere sunt; omnes siquidem paucis exceptis aluum ducunt, sæpiusque exhibentur, dum à parte remotiore superuacaneos succos educere consilium est. Tali enim forma, consistentiaque diutius stabulantur in ventriculo, faciliusque earum vis defertur ad partes morbidas, & excrementitiis humoribus oppressas. Proinde cum medicamentum diutius in ventriculo cupimus immorari, forma solidiore paramus, vt pilulas non solum descriptas ac purgantes, sed & quasdam hypnoticas & Arteriacas, cuiusmodi sunt, quæ sequuntur.

CAP. XXII.

Pilulæ de Cynoglosso.

℞. Myrrhæ optimæ, ʒ vj.
thuris masculi ʒ v.
radic. Cynoglossi,
sem. hyoscyami,
opij an. ʒ iiij.
croci,
castorij, an. ʒ j ß.
cum syrupo de stœchade fiat massa, vsui reponenda.

COMMENTARIVS.

Recentiores harum pilularum descriptionem, sed non nomen retinuerunt; Nam Mesue illarum author ab effectu pilulas ad omnes morbos catarrhi vocat. Illi vero *de Cynoglosso*, quod tamen nec qualitate, nec quantitate in ipsarum confectione præpollet, nominant. Forsan pro *Cynoglosso Arnoglossum* melius poneretur, ab eoque nomen sumerent magis proprium. Nam cum ad sistendas fluxiones Mesue descripserit, *Arnoglossum* ob qualitatem astringentem huic scopo magis conuenit. Verum cum Fernelio nouum nomen admittimus, & *castorium* addimus ad *opij* castigationem; Sed *rhodostagma*, seu *aquam rosaceam* pulueribus excipiendis minime conuenire putamus, si massam consistentiæ legitimæ, & diu seruare cupimus. *Syrupũ de Stœchade* substituimus, cuius & qualitate caput aduersus *opij* nocumenta roborabitur, & lentore pulueres simul vniti in pastam cogentur idoneam; Ad cuius confectionem *radix Cynoglossi* sicca primum terenda, vna cum *semine hyoscyami*, tum reliqua simplicia seorsim. *Opium* tritum primo subigatur cum syrupo; Postea pulueres alii commisceantur, & cogantur in massam.

Pilulæ de Cynoglosso valent ad somnum conciliandum, ad catarrhum sistendum, coryzam, tussim, aliosq; his succedentes affectus: Cohibent enim omnes destillationes, siue in thoracem & pulmones, siue in dentes, aut aliò procumbant. *Vires.*

CAP. XXIII.

De Laudano.

A Paucis annis quædam pseudomedicorum cohors coorta est, qui pro *pilulis de Cynoglosso* vsitatissimis, confectionem quandam Opiatam, *Laudanum* illis dictam exhibent, quæ non tantum somnum conciliare, sed morbos quosuis abigere pollicentur. Agyrtam vidi, qui fere exanimes & semimortuos suo laudano reuocare iactabat. Huius pharmaci nunc apud circulatores adeo inualuit encomium, vt nullus sit Empiricus, nullus tam hebes medicaster, nullus vel plebeius tonsor, qui se *Laudanistam* non profiteatur.

A multis autem pretio, à quibusdam precibus, quid esset hoc medicamentum (arcanum nominant) resciui. Verum inter viginti eius descriptiones, ne quidem duas similes comperi; omniumque meliorem is se habere sæpe fatetur; omnium qui maxime ignarus est.

Nonnullos vero circumforaneos audiui

Catapotia de *Cynoglosso* pro *Laudano* exhibere, & pro singulis pilulis dimidii scriptuli pondere aureum extorquere. Sic n. credula nimis plebecula nouorum medicamentorum auida, verborum inusitatorum subdola subtilitate pellecta à vafris circulatoribus facile decipitur.

Quæ porro Laudani descriptiones à peritioribus dantur Spagyricis, raro, difficileque parantur, quod magisteriis constent *gemmarum, hyacinthorum*, & *corallorum, essentia croci & opii, oleo cinnamomi* vel *caryophyllorum*, *margaritarum liquore, puluere monocerotis, lapidis Bezar, ambra grisea*, & aliis medicamentis pretiosis. Non est autem dubium, confectionem quandam hisce materialibus compositam vires eximias habere: nec inficior, doctos diuites spagyricos interdum parare, seruare, & ægrotis exhibere. Sed, proh dolor, improbi tam frequenter imponunt, vt probis nunc bene & agentibus, & dicentibus vix fides adhibeatur. Felicissimos effectus præstitisse, vidi quoddam à viro docto Medico regio exhibitum.

Quod sequitur, viribus est eximium, & paratu facile satis.

Laudanum. ℞. *Extracti Catapotiorum de Cynoglosso ʒ ij. extracti Philonii Romani & theriacæ an. ʒ j. ambræ, moschi an. ℈ ß. lapidis bezoardici, cornu monocerotis an. gr. vj. croci ℈ ß. cum oleo caryophillorum fiat Laudanum.*

Possunt eius innumeræ descriptiones dari: quisq; enim vel mediocriter eruditus aut addit, aut detrahit pro arbitrio, seu ad famam, seu ad imitationem aliorum medicaminum opiatorum, vt *Philonii*, cuius nomenclatione Crato Laudanum designabat, quod nil aliud esse tenebat, quam Philonium quoddam, quod multi, chymiatri pro basi *laudani* sumunt, & magisteria, essentias & tincturas adiicientes, vt loquuntur, hypnoticum medicamentum efficiunt, Philonio vulgari magis commendatum. Sed mirum est, vnumquemq; formulam huius medicamenti immutare, nec dum inter illos constare, quænam sit genuina, vera, ac retinenda laudani descriptio, quam alii ex Paracelso, alii ex Keckio, nonnulli ex Andernaco, quidam ex Brunerio, alii ex aliis mutuantur, sed aliquid perpetuo immutant, vt authores primi credantur. Multas descriptiones potuissem huc adducere, sed pigeret laboris, vt inutilis. Non omittendum chymicos laudanum sic vocare, quasi medicamentum laudatissimum, quod & illis sæpe *Nepenthe* nuncupatur. *Laudanum vnde habeat nomen.*

De Pilulis Bechicis.

Cap. XXIV.

Pilulæ bechicæ nigræ, D. Mes.

℞. Succi glycyrrhizæ,
sachari an. ʒ vj.
amyli,
tragacanthi,
amygdalar. dulcium mundat. an. ʒ iiij.
cum mucagine seminis citoniorum in aqua rosarum extracta fac massam.

Commentarius.

Non seruatur hæc massa integra reliquarum pilularum more, sed in minimas diuiditur particulas scriptuli dimidii, aut integri pondere, quæ postea finguntur ad arbitrium, nunc in trochiscos triangulos aut polyformes, nunc in formam rotundam, seu in pilulas: Vnde à quibusdam in *pastillorum*, ab aliis in *catapotiorum* ordinem referuntur. Cum tamen sub lingua debeant contineri, forma sphærica conuenientior est, vt facilius voluẽdo lingua, huc illuc deferantur, & in diuersis partib. oris liquescant; vnde ὑπογλωττίδες pilulæ, vulgo *sublingua* vocantur. Possunt quoq; ad eundem vsum alii trochisci parari, vt in nostris *Hypoglottides pilulæ.*

nostris Institutionibus *cap.* 20. *sect.* 1. *lib.* 5. docuimus. Parandi modus facilis est. *Amygdalæ* primum à cortice purgatæ cultello minutim incidendæ, deinde super marmore læuigandæ; Tum *amylum* & *saccharum*: Postea in alio mortario metallico parum calido *succus glycyrrhizæ* terẽdus, dein tragacanthum: Tandem cum mucagine commiscebuntur in pastam idoneam, ex qua pilulæ planæ formabuntur, exsiccandæ & seruandæ.

Vires. Pilulæ bechicæ nigræ plurimum valent ad tussim siccam ex materia acri, & calida, & ad vocis asperitatem, & raucedinem, difficilesque pectoris excreationes, vt docet Mesue *cap. de tussi. in sua praxi.*

CAP XXV.

Pilulæ bechicæ albæ.

℞. Pul. iridis Florentinæ,
amyli an. ℥ j ß.
sacchari candi,
penidiorum an. ℥ iiij.
sacchari albiss. ℔. j.
Cum mucagine gummi tragacanthi in aqua rosarum extracta, fiat massa, ex qua formentur pilulæ Hypoglottides.

COMMENTARIVS.

Cum incertus sit harum pilularum author, quisque pro animi voto earum descriptionem immutat, nunc quidpiam addendo, nunc detrahendo. Vsitatior tamen formula ea est, quam exhibemus, per quam pilulæ paratæ & albæ sunt, iuxta cognomen, & gratæ & bechicæ iuxta mixtionem & compositionis rationem. Cuique autem notus est, etiam tyrunculo, parandi modus.

Bechicarum albarum vsus plurimum commendatur ad faucium asperitatem leniendam, ac tussim & raucedinem, atque sputum mouendum.

Sic igitur videor non tantum formulas omnes medicamentorum purgantium, sed & cuncta purgantia Officinæ necessaria descripsisse. Superest nunc, vt roborantia, alterantiaque sequenti libro describamus. Vires.

ADDITIO.

Pilulæ Epileptica Horatii Augenii.

℞. sem. pœon. maris rite collect. ʒ ij,
cranii human. pro sexu patientis
visci quercin. an. ʒ j.
spin. piscis,
rad. tormentill.
dictamn. an. ʒ ß. Mi.
& cum oxymel. scyllitic. f. pilulæ ponderis ℈ j. dentur duæ aut tres.

Pilulæ contra tussim Herculis Saxoniæ.

℞. styrac. calam.
myrrh.
oliban. an. ʒ j,
sem. cymini,
seseleos,
anisi an. ʒ ß. Contundantur omnia & cum syrupo de absynth. vel de prassio f. pilulæ, quarum dentur ℈ ij. aut ʒ j. post cœnam, & summo mane 4. horis ante cibum.

Pilulæ ad immodicum fluorem menstruorum.

Eiusdem.

℞. mastic.
thuris an. ʒ j,
trocisc. de rhabarb. ʒ ij,
succi polygon. quant. suffic. Mi. f. pil. xij. quarum exhibeantur duæ singulo mane cum ʒ iij. aqua myrth. aut portulacæ.

Pilulæ

Pilulæ contra obstructionem menstruorum.

Eiusdem.

℞. troc. de myrrha ʒ ij,
sagapeni,
opoponac. an. ʒ j. Mi. Et cum syr. de capillis vener. aut de artemis. f. pil. xij. deaurentur.

Pilulæ ad pestem. Leonardi Fiorauanti.

℞. bol. armen.
terr. sigillat.
rad. zedoar.
diptamn. alb.
aloes epatic.
camphor. an. ʒ ß,
diagrid.
croci an. ℈ j. Mi. subtilissime pulverisentur & cum melle cocto & despumato f. massa.

Aliæ Eiusdem ad idem.

℞. thuris,
myrrhæ,
sal. commun. vsti,
zinzib. an. ʒ j.
ol. sulphur.
vitriol.
balsam. nostri artificiat.
an. gr. x. Mi.
Et cum sacchari modico f. pilulæ quarum dosis ʒ j.

FINIS LIBRI SECVNDI.

OFFI-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0102-6 DFG